

Горан Младеновић

(истраживач – реализатор пројекта)

УДК: 27-277.2

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Нови Сад

gor.mlad1@gmail.com

ПРИМЉЕНО: 03. 09. 2015.

ОДОБРЕНО: 12. 09. 2015.

Месијански и есхатолошки карактер 2. Давидовог псалма

Сажетак: Требало је да прође читав низ година да би најпре израиљски а касније и хришћански тумачи расветлили Месијанску визију одређених Давидових псалама.* У ставри, читава његова поезија је проткана, у неким псалмима више у неким мање, одређеним пророчким надахнућем које, у својој суштини, има месијански карактер. Осветљена *Новим Заветом*, Давидова поезија добија један сасвим нови значај, а при томе њени старозаветни корени су у потпуности сачувани и нетакнути. Иако несавршена, старозаветна лирика је дала значајан допринос у што бољем поимању Божијег домостроја спасења.

Овај рад се састоји из два дела. У првом, у једној сажетој форми, аутор се бави општим напоменама које се односе на месијанске псалме, док у другом, који и чини главни део ове кратке научне студије, егзегетски обрађује 2. Давидов псалм као један од најбитнијих псалма са месијанском и есхатолошком тематиком. Наиме, долазак Месије и успостављање Његовог будућег Царства главна су поетска тема у овом псалму. Пророчки стихови 2. псалма једино се и могу разумети ако се прихвати њихов месијански и есхатолошки карактер.

Кључне речи: Давид, псалм, Месија, народ, Бог, Христос

1. Месијански псалми – уводно разматрање

Већина савремених теолога сматра да месијанске псалме не треба посебно одвајати од царских. Они се као и царски псалми односе на неког историјског цара, а истовремено, својим садржајем, усмеравају пажњу читалаца

* Овај рад је реализован у оквиру пројекта *Мудросна и пророчка књижевност у Библији* за који је средства обезбедио Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој Владе АП Војводине (број 114-451-2153/2014-02 од 19.12.2014. године).

Аутор је у овом раду користио преводе Ђуре Даничића за *Свешто Писмо Сторој Завета* и Комисије Светог архијерејског синода СПЦ за *Свешто Писмо Новог Завета, Псалтир* у преводу умировљеног епископа Захумско-херцеговачког и Приморског г. Атанасија Јевтића, а девтероканонске књиге у преводу архиепископа Цетињског и митрополита Црногорско-приморског г. Амфилохија Радовића. Такође, одређени цитати из *Сторој* и *Новог Завета* преузети су из *Јерусалемске Библије*. Редне бројеве псалама наводио је према септуагинталној нумерацији. У другачијим случајевима писац је посебно назначио извор на који упућује.

на једног другог цара, који превазилази моћ историјског цара, тј. упућују на цара који ће имати сотериолошке атрибуте у будућем времену (Deissler 2009, 20). Међутим, овакво тумачење није у потпуности поуздано. Истина је да су месијански псалми у извесној мери преузели схему по којој су написани царски псалми, али се изоставља чињеница да месијански псалми имају недвосмислено пуно заједничких додирних тачака са месијанским текстовима старозаветних пророка. Наиме, месијанизам уз Синајски Завет и старозаветни монотеизам, чини основне појмове у поруци спасења код пророка *Сћарої Завеїа*. Месијанизам је управо једна од главних порука у *Светом Писму Сћарої Завеїа*, и то она кроз коју се сагледава будућност изабраног Божијег народа. Месијански псалми су пророштва која су исказана у поетској форми. Већина месијанских псалама је настала у периоду монархије. Цар је био помазаник Божији, Месија¹ својим ступањем на престо постајао је владар над изабраним Божијим народом а његова је власт била ограничена Божијим законом и опоменама старозаветних пророка. Цар је био дужан да се придржава Синајског закона и у том контексту цар је био подложен закону.²

Након пророштва од стране пророка Натана, које је сву наду и очекивање у долазак Месије усмерило на Давидову династију, сваки нови цар из те лозе „постајао је Месијом преко којег ће Бог испунити свој план о спасењу свог изабраног народа“ (Младеновић 2006, 28).³ Међутим, Давидови потомци нису се показали достојни Божијег обећања датог цару Давиду. Себи су приписивали права и титуле које су припадале само Богу као цару Израиља. Зато старозаветни пророци говоре о цару Месији, који ће остварити и у потпуности испунити Божије обећање дато цару Давиду. Пророкују о новом цару:

Али ће изаћи шибљика из сїадла Јесејевої, и изданак из корена њеїової изникнуће. И на Њему ће њочиваїи Дух Госїодњи, дух мудросїи и разума, дух савеїа и силе, дух знања и сїраха Госїодњеїа.

И мирисање ће Му биїи у сїраку Госїодњем, а неће судиїи њо виђењу своїих очију, ниїи ће њо чувењу своїих ушију караїи.

Неїо ће њо њравди судиїи сиромасима и њо њравици караїи кроїке у земљи, и удариће земљу њруїом усїа своїих, и духом усана своїих удиће бездожника (Ис 11,1–4).

¹ Изворно Месија – Маšiah (Меšiha, арамејски) јесте помазаник. Само име долази од обреда помазања цара приликом устоличења, и постаје символ царске власти као жезал или круна.

² „У Израелу не бијаше посебни закони за велике, а посебни за мале (2. цар 23, 3). Зато у том погледу краљева власт у Израелу ипак није била апсолутна“ (Rebić 1992, 154).

³ „Почетак владања сваког новог краља улијевао је нову наду и будио очекивање мира, правде и благостања – што је представљало срећу месијанског времена – и владавине која ће се проширити на цијели свет“ (Harrington 1987, 252).

Након пропасти царства Давидових наследника на престолу (Јужног јеврејског – Јудејског царства) 586. год. пре Хр. (2. цар 24–25; 2. дн 36), месијански псалми добијају једно сасвим ново значење. У њима се пева о новом Давиду и његовом есхатолошком царству, месијанском царству, које ће лично Месија својим доласком и остварити (Томић 1986, 30; Милин 1994, 92–96; Дрејн 2003, 216–221; Келер 1987, 299–308).

Савремена научна истраживања, када су у питању месијански псалами и њихов број у *Псалтиру*, нису у потпуности усаглашена. Већина библијских научника се слаже да је већи део ових псалама настао пре вавилонског ропства. Такође, њихова мишења су истоветна и када је садржај ових псалама у питању, јер се он односи на историјског цара, на особу која је припадала Давидовој династији. У том случају, они се могу назвати месијанским, јер је Месија био Давидов потомак и легитимни наследник његовог престола (Harrington 1987, 257; Радовановић 1925, 77–100; Constable 2010, 5–6).

Поетска структура ових псалама у потпуности је идентична са царским псалмима: а) у уводном делу велича се Име Господње и Његова милост (*Пс* 8, 2; 88, 2), описује се сјај његове месијанске владавине (*Пс* 44, 2–9), дају му се од Бога судска овлашћења и моћ (*Пс* 71, 1–2. 4; 109, 1–3); б) у наставку, тј. у централном делу псалма, Месији се приписују разноврзне узвишене особине: да је Божији Син (*Пс* 2, 7; 109, 3), вечни првосвештеник (*Пс* 109, 4) и др., а цару Давиду, као родоначалнику месијанске династије, потврђује се Божији благослов који му је Бог обећао преко пророка Натана (*Пс* 88, 21–38; 131, 11–18); в) завршни стихови углавном представљају доксологију (*Пс* 8, 10; 21, 29–32; 44, 18; 71, 18–19; 88, 53). У месијанске псалме можемо убројати следеће: 2; 8; 21; 44; 71; 88; 109; 131.⁴

2. *Пс* 2

Псалам Давидов. Пророштво о Христју.

Буна земаљских народа против Господа и Његовог Помазаника

1. *Зашто се узбунеше народи
и њлемена смислише залудне ствари?*

2. *Сабраше се цареви земаљски,
и кнезови се окупише заједно
на Господа и на Помазаника Његовој.*

(Дијасалма, јевр. *селах* = *станка*, *јауза*)

3. *Раскинемо окове њихове,
и збацимо са себе јарам њихов.*

Божији одговор

4. *Онај Који живи на небесима њодсмејаће им се,
и Господ ће им се њодруинути.*

⁴ Кратко образложење у вези са месијанским псалмима видети у Младеновић 2006, 35–37.

5. Тада ће им њоворити у њеву Своме,
и у јаростии Својој њовириши их.

6. А ја сам од Њеџа њовиављен цар на Сиону,
џори светиој Њеџовој,

Пророштво о Помазанику Божијем – Месији

7. јављајући зајовести Госџодњу:
Госџод рече мени: Син Мој јеси Ти,
Ја Те данас родих.

8. Тражи од Мене и даћу Ти народе у наследџиво Твоје,
и у њосед Твој крајеве земље.

9. Најасаћеш их њалицом њовзденем,
као сасуде џрнчарске раздићеш их.

Позив на разборитост

10. И сада, цареви, уразумиће се;
научиће се све судије земаљске.

11. Служиће Госџоду са сџрахом,
и радујуће се Њему с џрејетџом.

12. Примиће васџиџно карање, да се не разџеве Госџод,
и њовинетџе са њуџа џраведној.

Када се разџори убрзо њев Њеџов,
Блажени сви који се уздају у Њега.

Уводни гео: Цар Давид није аутор само молитвених и захвалних псалама, или неких других псалама који по свом садржају припадају другој књижевној врсти, већ у свом песничком опусу има и пророчко-есхатолошке псалме, где се поред царских, налазе и месијански псалми.

За 2. псалам можемо да кажемо да је по свом садржају веома узвишен псалам који се одликује лепотом поетског стила, богаством песничких слика и мноштвом пророчких мисли. Својим садржајем он је допуна и логички наставак првог псалма.⁵ Псалмопојац Давид га је написао у форми дијалога који има одређени драмски карактер. Иако песник изричито нигде не помиње понаособ имена различитих личности у овом псалму, он ипак у њему излаже њихове супротне ставове, који говоре о будућем, есхатолошком времену.

Међутим, јеврејско и хришћанско предање, као и сам садржај текста, несумљиво нас упућују на то да је централна личност о којој песник говори у овом псалму Месија, тј. богочовек Исус Христос. Он је „Помазаник“ – „Христос“ (стих 2.) и „цар на Сиону“ (стих 6.) о којем песник пева. Њему ће се супроставити многи народи (стих 1.) а као последицу за такво понашање чека их сигурна пропаст (стих 9.), док они који га буду прихватили, биће спасени

⁵ У рабинској традицији први и други псалам чине једну целину (уп. Craigie, у: Constable 2010, 12), и у извесном смислу представљају увод у *Псалтир* (Томасовић 2006, 7).

(стих 12.). Свака људска таштина и снага у поређењу са величанством Божије силе је ништавна. Зато песник заглаван у будућност на богомудри начин предочава домострој Божијег спасења. Царство „Помазаника Божијег“, тј. Христа, јесте у ствари Царство Божије, што и представља саму срж овог псалма.⁶

Посматран из перспективе старозаветне теологије, овај псалам свој историјски контекст темељи на устоличењу цара из Давидове династије који ће истовремено бити и Месија – помазаник Божији. У светлу тог тумачења, Натаново пророштво које говори о вечности династије цара Давида (в. 2. *Сам* 7, 12–16), представља саму позадину овог месијанског псалма.⁷ Новозаветно поимање овог псалма само допуњује старозаветно. Стихови овог псалма свој прави смисао, своју пуноту и остварење, проналазе у стиховима *Новога Завета*, јер и сам Апостол Павле у својој *Посланици Јеврејима* тврди да се пророштво овог псалма остварило у Христу, као свештенику и цару којег је Бог поставио (*Јевр* 5, 5; видети још *Дав* 4, 25–28; 13, 33; уп. Constable 2010, 12).

Дакле, други псалам можемо протумачити на неколико начина; али, једино ако га посматрамо христолошки и христоцентрично, можемо у њему открити прави смисао Давидових прорчких стихова. Једино тада откривамо његов есхатолошки карактер у којем је песник успео да обједини прошлост, садашњост и будућност.

Буна земаљских народа против Господа Бога и Његовог Помазаника

1. стих: *Зашио се узбунише народи и ѿлемена смислише залудне ствари?* (уп. *Дав* 4, 25). Песник на почетку овог псалма изражава чуђење због њему нејасног поступка – буне народа⁸ против Онога који је једини и прави цар

⁶ „Према другом псалму, дакле, Месија јесте истинити Бог и истинити Човек, Који у Себи, у једном телу, обједињује све ‘оно што је на небу и што је на земљи’ (*Еф* 1, 10). Личност Месије је личност Богочовека. Месијанска служба јесте и биће основна служба Спаситеља Исуса Христа, Цара и Судије, посланог на земљу од Бога. У Царству Христовом заједничаре сви народи“ (Томасовић 2006, 8).

⁷ Овај псалам је после вавилонског ропства, када је давидовска династија нестала са светске позорнице и када није више у старозаветном Израиљу било цара, све више добијао на свом значају, особито, јер је свест о Божијем обећању да ће послати Месију – Помазаника и даље била присутна у народу (уп. Томић 1986, 59).

⁸ Израз *גוֹיִם* (*gojīm*) потиче од именице *גוֹי* (*goj*) што би преведено на српски језик значило *народ*, *род*, нешто касније именица *гој* добија сасвим друго значење: *ѿлема* или *ѿруја*. У *Старом Завету* када се реч *gojīm* налази у множини, онда се превасходно мисли на многобожачке народе, а када се реч *goj* налази у једнини, онда се мисли на изабрани Божији народ – Израиљ. Међутим, извесни тумачи *Библије* сматрају да се израз *gojīm* односи и на старозаветни Израиљ. Своју тврђу темеље на основу *Посл* 12, 2 где је заиста овај израз употребљен да би се означио старозаветни Израиљ који је постао, због своје богоотуђености, сличан многобошцима. Али, Апостол и Јеванђелиста Лука, у *Делима айосћолским*,

Израиља и против Помазаника Његовог којег је Он поставио да му седи са десне стране. Његово чуђење је исказано у облику реторичког питања, јер не може да верује у бесмисленост њиховог поступка. Док се у првом делу 1. псалма песник радовао и усхићено певао о поштовању закона од стране народа, овде, на самом почетку 2. псалма, он описује не само њихов пркос и одбацивање закона, већ и противљење самом Законодавцу (уп. Рим 1, 20–32).⁹

2. стих: *Сабраше се цареви земаљски, и кнезови се окупише заједно на Госјода и на Помазаника Њејовој* (уп. Дав 4, 26). У другом стиху песник нам даје више информација о онима који се буне против Бога и Његовог Помазаника. То су цареви и кнезови земаљски,¹⁰ али то би могли бити и сви остали моћници који имају власт: народне старешине, верски достојанственици, као и народ који их подржава. У будућим временима ови пророчки стихови ће се испунити, јер Христос је „знак против кога ће се говорити“ (Лк 2, 34). Он је „камен за спотицање и стијена за саблазан“, „замка и мрежа“ (Ис 8, 14) за све оне који не слушају Бога, тј. оне који су против Бога (уп. Јн 8, 47). Дакле, жеља да се постане самосталан и независан од Бога, основни је мотив побуне.¹¹

3. стих: *Раскинемо окове њихове, и збацимо са себе јарам њихов*. У једној метафоричкој поетској слици, псалмопојац Давид нам даје одговор на питање који је циљ побуне против Бога. У питању је потпуно отказивање послушности Богу од стране народа и његових старешина. Очигледно да су Божију владавину схватили као тиранију које треба да се ослободе. За њих је Бог био туђинац, а живот у Његовој владавини и царству схватили су као ропство. Сличан сликовити приказ оваквог понашања израиљског народа дао је пророк Јеремија у својој Књизи (в. Јер 2, 20; 5, 5).¹²

јасно се изјашњава да се Божије обећање из *Посј* 12, 2 односи и на друге народе, а не само на Израил (в. Дав 4, 27) (Томасовић 2006, 15).

⁹ „Под народима се подразумевају римски војници заједно са Пилатом, а под племенима јеврејски народ са Анном и Кајафом“ (Јефимије Зигабен, у: *Блајослови, душо моја, Госјода* 2008, 13).

¹⁰ Под царевима земаљским и кнезовима, у светоотачкој ерминефтици, превасходно се мислило на цара Ирода и Понтија Пилата који је био управитељ (кнез) Јудеје (уп. Лк 23, 1–15; Јн 18, 12–14 и др.) (Јефимије Зигабен, у: *Блајослови, душо моја, Госјода* 2008, 13). Свети Атанасије Александријски под изразом кнезови подразумева „књижевнике, фарисеје и правнике (законике)“ (Атансије Александријски, у: *Блајослови, душо моја, Госјода* 2008, 11).

¹¹ Одбацивањем синовског односа према Богу, разни народи и израиљска племена са својим вођама, одбацују и Месију – Христа, тј. Помазаника Божијег. Истовремено се одричу и заједничарења са Богом у Његовом царству, где неће бити „Јудејца ни Јелина, ни роба ни слободнога“ (Гал 3, 28). Одбацивањем Помазаника Божијег, којем Бог каже: „Син Мој јеси Ти, Ја те данас родих“ (Пс 2, 7), супростављају се и Богу Оцу, јер: „Ко не поштује Сина не поштује ни Оца Који Га је послао“ (Јн 5, 23; уп. Лк 10, 16) (Томасовић 2006, 21).

¹² Овај стих би могао да се односи и на Давидову владавину, тј. на евентуалну буну потчињених народа које је покорио у току својих освајања (в. 2. Сам 8). Они су хтели да се ослободе његове владавине, пореза и разних ограничења које намеће владавина туђина (уп. Constable 2010, 13).

У *Новом Завезју* овај заплет, који је пророчким стиховима наговестио цар Давид, добија свој епилог. Јеврејски народ одбија да буде народ Божији, а истовремено не жели ни власт Његовог Помазаника, говорећи: „Нећемо да он царује над нама“ (*Лк* 19, 14). На овај начин они показују да им није стран само Христов Закон, Закон Месије, јер и њега желе да се ослободе (в. *Мт* 11, 30), њима није свет ни Мојсијев Закон, који такође за њих представља тешке окове. Очигледно је да су им људско мудровање (в. *Рим* 8, 7) и телесно уживање дражи од држања спасоносних заповести Божијих које су драгоцене од драгог камења и злата, и слађе од меда и саћа, како пева пророк у *Пс* 18, 11. Бити „свет“ као што је Господ Бог Израилев (*Лев* 11, 44; 19, 2), или, новозаватним теолошким поимањем: бити савршен као што је Отац небески (*Мт* 5, 48), непремостива је препрека за сваког ко се супроставља Богу и прекида Савез са Њим.¹³

Божији одговор

4. стих: *Онај Који живи на небесима њодсмејаће им се, и Господ ће им се њодруинуџи*. Историја човечанства започела је Божијим стваралачким актом, а зваршиће се Његовим тријумфом над непријатељима, јер сам Господ каже: „Ја сам победио свијет“ (*Јн* 16, 33). Док се народи и њихове вође комешају и буне, док земља дрхти од њиховог беса према Богу, „небо је мирно“ (Томić 1986, 60). Бог пребива на небесима, „не као да је читав обухваћен тим простором, него је Он Својом природом и божанством, Својим достојанством и славом, изнад свега“ (Влџмидџс, у: Томасовић 2006, 30), седећи на престолу славе (в. *Пс* 10, 4; уп. *Пс* 21, 4; 28, 10; 112, 5; *Ис* 6, 1; *Јез* 1, 26; *Отк* 4, 2; 5, 1). Бог је изнад свих, и све надзире, свака твар Њему је потчињена. Са лакоћом може да савлада сваког непријатеља (уп. *Пс* 9, 26), јер ни једна земаљска сила, ни оружије, не могу да се мере са Његовом снагом. Он је вечан, и постоји неовисно од постајања света, Он је сведржитељ света, јер: „Ја сам Господ, и осим мене нема спаситеља [...] Ја сам од прије него дан поста, и нико не може издавити из моје руке“ (*Ис* 43, 11. 13).

Приписујући Богу антропоморфне особине – Бог се подсмева и подругује, песник жели да нагласи Његову свемоћ и мирноћу, а истовремено показује сву испразност и неразумност побуне против Њега. Покушаји Његових непријатеља да Му се супроставе су ирационални и унапред осуђени на пропаст. Зато их и песник презире осуђујући сву апсурдност њиховог поступка.

¹³ Божијим непријатељима је немогуће да своје срце и помисли покоре Помазанику Божијем (в. 2. *Кор* 10, 5), да своју самовољу потчине вољи Божијој (1. *Пт* 4, 2), да се очисте од сваког лукавства и нечистоте (*Кол* 3, 5), и на крају, да не живе више за грех него за љубав Божију (*Рим* 6, 11–12; уп. 2. *Кор* 5, 15).

5. стих: *Тада ће им њоворити у њневу Своме, и у јарости Својој њошрешће их.*¹⁴ Божији непријатељи неће дуго чекати на одговор. Његов подсмех веома брзо ће се претворити у гнев и јарост,¹⁵ јер ће уништити пакост и злобу својих супарника, тј. „пут безбожника пропашће“ (Пс 1, 6). Иако ће их потрести – уништити огњем и мачем, и сама Божија реч је довољно страшна: „И рекоше Мојсију: говори нам ти, и слушаћемо; а нека нам не говори Бог, да не помремо“ (Изл 20, 19; уп. Пнз 18, 19; Јевр 12, 19–20).

6. стих: *А ја сам од Њега њосијављен цар на Сиону,*¹⁶ *јори светијој Њејовој.*¹⁷ Неколико пророка у својим књигама говори о долазећем Месији као цару на Сиону који ће владати народима као што је Давид владао у Израилу (в. Ис 55, 3–5; Јер 30, 9–11; Јез 34, 24; 37, 24–28). Наиме, прво је гора Синај била место Божијег пребивања (в. Изл 3, 1; 18, 5). На њој се пророк Мојсије сусрео и склопио Завет са Богом (в. Изл 24, 12–18; Пнз 33, 2; 1. цар 19, 8). После освајања Јерусалима од стране цара Давида, и градње велелепног Храма на брду Сион, којег је подигао цар Соломун, гора Синај престаје да буде Божије обитавалиште. Сада Бог борави на Сиону, у Храму, на Ковчегу Завета као престолу. Давидов град постаје месијански град, као место окупљања свих народа (в. Пс 47, 2–9; Ис 2, 2–3; 11, 9; 24, 23; 56, 7; уп. Зах 14, 16–19; Јевр 12, 22; Ойк 14, 1; 21, 1–27).

Дакле, Бог има сву силу, моћ и власт да постави цара на Сиону кога је Он изабрао да влада. Противљење Његовом Помазанику, истовремено подражава и противљење Његовој вољи. Безобзиран покушај људи да своју власт изједначе са Божијом (уп. Јез 28, 2), и поставе цара који њима одговара, супротан је Божијем науму.¹⁸

¹⁴ Сличну поетску мисао песник је исказао и у Пс 68, 25: „излиј на њих гнев Твој, и јарост гњева Твога нека их снађе“. Пророк Наум у својој Књизи пише на тему Божијег гнева: „Пред гњевом његовијем ко ће се одржати? И ко ће се опријети јарости гњева његова? Јарост се његова излијева као огањ, и стијене се распадају пред њим“ (Нм 1, 6).

¹⁵ „Јарост и гнев се међусобно разликују по томе што је јарост гнев који се распламао и још увек пламти, док је гнев жеља да се на увреду узврати увредом“ (Атансије Александријски, у: *Блајослови, душо моја, Госјода* 2008, 12). „Речи *гнев* и *јарост* понекад имају истоветно значење, а понекад се по свом значењу разликују у већој или мањој мери, тако да јарост у том случају изражава виши степен гнева“ (Јефимије Зигабен, у: *Блајослови, душо моја, Госјода* 2008, 14).

¹⁶ Често се у псалмима брдо Сион спомиње као песнички еквивалент граду Јерусалиму (Пс 2, 6; 9, 12; 13, 7; 19, 3; 47, 3. 12–13; 49, 2; 50, 20; 52, 7 итд.). Међутим, слично поређење имамо и код других писаца књига *Светијој Писма* (в. Ис 2, 3; Јевр 12, 22).

¹⁷ У МТ овај стих гласи: „Поставих цара мога на Сиону, гори светој мојој“. Такође, Акилин, Симахов и Пешито преводи се разликују, док се превод *Сейшуаиније* највише удаљио од оригинала и гласи: „А ја сам од Њега постављен цар на Сиону, гори светој Његовој“ (Томасовић 2006, 36).

¹⁸ „Веома је важно да Месија није Сám Себи приграбио власт и част, него Га је Бог у њу поставио (в. Јевр 5, 4–5), и пред непријатељима Својим објавио царско достојанство Помазаника (тј. Христа), Свога Сина. Одлука о овом ‘постављењу’ донета је предвечно. Његово царство биће вечно и бесконачно, а Он ће царовати у пуној светости“ (Томасовић 2006, 39).

Пророштво о Помазанику Божијем – Месији

7. стих: ...*јављајући зайовестī Госїодњу: Госїод рече мени: Син Мој јеси Ти, Ја Те данас родих.* У овом стиху песник наставља да развија своју мисао исказану у претходном објављујући тајну Божанског домостроја спасења, тј. синовство Онога Који је рођен пре постанка света, пре свих векова, Који је мио души Његовој (*Ис* 42, 1). Он приказује Месију као посредника између Бога и људи, који има власт, од Бога даровану, да влада над народима „од мора до мора, и од река до краљева васељене“ (*Пс* 71, 8) (уп. Томасовић 2006, 42). На овај начин утврђује се нови однос између Бога и људи који је утемељен на *Новом Заветју*. Христос долази да објави вољу Онога у чије Име је дошао, јер: „ријеч коју чујете није моја него Оца који ме је послао“ (*Јн* 14, 24).¹⁹

Примећује се, такође у овом стиху, за разлику од претходног, да не говори више Бог. Песник сада у први план ставља речи изговорене од стране самог цара, тј. Месије који долази да „објави Закон Господњи“ (*Вѣлла*, у: Томасовић 2006, 44). Он је рођен од Оца и има природу Очево, јер је Он у Оцу и Отац је у Њему (*Јн* 14, 10; уп. *Кол* 1, 15; 2. *Кор* 4, 4; *Јевр* 1, 3). Његово рођење је предвечно (Кирило Александријски, у: Томасовић 2006, 49), јер је Он као Син увек и постојао (Атанасије Александријски, у: *Блаїослови, душо моја, Госїода* 2008, 12).²⁰ Стога ови стихови се не односе на Давида или Соломуна, већ на Христа – Месију који је своје Божанско право да влада народима стекао рођењем од Оца а не као адоптивни Син Божији. У свом другом псалму, такође месијанском, песник је записао: „Из утробе пре зорњаче родих те“ (*Пс* 109, 3),²¹ што само потврђује његов поетско – религиозни став, тј. пророштво изречено у овом стиху.

¹⁹ У *Старом Заветју* Бог се приказивао као Отац целокупне израїлске нације (в. *Изл* 4, 22; *Пнз* 14, 1; *Ис* 1, 2; *Ос* 2, 1; 11, 1). У надахнутим стиховима 81. псалма припадници Божијег народа називају се „Боговима“ и „синовима Вишњег“ (*Пс* 81, 6). У *Новом Заветју*, израз „син Божији“ односи се на Исуса Христа, Који је заиста син Оца Небеског (*Мк* 1, 1; *Лк* 1, 32. 35; *Јн* 20, 31; *Дай* 13, 33; *Рим* 1, 4; *Гал* 1, 16; 1. *Сол* 1, 10; *Јевр* 1, 5; 5, 5; и др.). Дакле, „сагласно са сведочењима другог псалма Христос је ‘Син’ Очево у апсолутно реалном, суштинском и нарочитом смислу, јер корен, узрок и извор Његовог синовства и божанства јесте Отац“ (Томасовић 2006, 47; уп. Schniedewind 1999, 69–72).

²⁰ „У тајни боговаплоћења је и тајна времена. Време је опкољено и прожето вечношћу. Збивања у времену имају своје невидљиво корење у недогледним дубинама вечности [...] Долазак Господа Христа у телу и јесте пуноћа времена (πλήρωμα τῶν καιρῶν)“ (Поповић 2004, 27–28). Према томе, „превечно рођење Бога Сина од Бога Оца“, изражава Божију икономију спасења. Речју „данас“ наглашава се граница између вечности и времена, „када је превечни Син Божији постао Богочовек“ (в. 1. *Пій* 1, 20; *Гал* 4, 4). Реч „родих“ указује на потпуно испуњење Божијег домостроја, „и Његово оваплоћење, јер се Бог Отац назива Творцем и Саздаоцем света“ (Јефимије Зигабен, у: *Блаїослови, душо моја, Госїода* 2008, 15).

²¹ Видети сјајну студију која се бави егзегезом овог стиха у светлу светоотачке литературе, од Васина, у: *Саборностī* 2010, 1–13.

8. стих: *Тражи од Мене и даћу Ти народе у наследство Твоје, и у њосед Твој крајеве земље.* Псалмопојац пажњу слушалаца задржава на Сину Божијем и у овом стиху. Син нема потребе да тражи било шта од Оца, јер како нам сведочи *Јеванђеље њо Јовану* у Христовој првосвештеничкој молитви: „И све моје твоје је, и твоје моје“ (*Јн* 17, 10; уп. 16, 15). Дакле, Син је очев наследник и као такав има сва права која му припадају (в. *Мтл* 21, 28; *Јевр* 1, 2). Зато у 8. стиху Давид пророкује о месијанском царству које ће обухватати све народе а не само старозаветни Израил (в. *Мтл* 11, 27; 28, 18).

9. стих: *Најасаћеш их њалицом њвозденом, као сасуде ѡрнчарске разбићеш их* (уп. *Опк* 2, 26–27). У 9. стиху песника нам предочва две поетске слике у којима приказује Месију као пастира у првом полустиху и као ратника у другом. Пастирски штап – палица којим ће Месија управљати свим народима биће од гвожђа а не од дрвета, какав је иначе био обичај. Истовремено, та гвоздена палица је символ сваког облика владавине и моћи (в. *Бр* 24, 17; *Ис* 14, 5). Месија ће управљати својим царством са љубављу и кротошћу, и напасати стадо поверено му од Бога (Оца) са знањем и разумом (*Јер* 3, 15; уп. *Јер* 23, 4; *Мих*, 5, 5; *Пс* 22, 1). Али, гвозденим жезлом Месија ће и опомињати непослушне као и оне који му се противе (в. *Пс* 88, 33).

Полустихом „као сасуде грнчарске разбићеш их“ песник се послужио да сликовито прикаже немоћ и јадно стање Божијих непријатеља. Јер као што се разбијени глинени сасуд не може поново саставити, тако се и непријатељи Божији не могу сабрати после уништења.²² Сличну поетску слику налазимо и код пророка Јеремије: „И реци им: овако вели Господ над војскама: Тако ћу разбијати тај народ и тај град као што се разбије суд лончарски, који се не може више оправити, и у Тофету ће се погребавати, јер неће бити места за погребавање“ (*Јер* 19, 11).

Позив на разборитост

10. стих: *И сада, цареви, уразумиће се; научиће се све судије земаљске.* Песник у овом стиху позива на разборитост све вође земаљских народа. Исто тако, примећује се и одређени призив претње којом указује на неопходност промене мишљења код царева и судија народних, како би усагласили своје ставове са Божијим наумом. Готово истоветан став налазимо у *Премудросијима Соломоновим* где пророк каже: „Послушајте зато цареви и разумите; научите, судије крајева земаљских; упамтите ви који владате мноштвом и који се гордите над многим народима: Од Господа вам је дата

²² На старом Истоку, код Египћана и Хетита, постојао је древни обред у којем су се на грнчарским судовима исписивали имена непријатељских градова и држава. Након исписивања имена, разбијани су у храмовима и при том чину су изрицана различита проклетства по већ утврђеним обрасцима (Томић 1986, 62).

власт ваша и владање од Вишњег! Он ће испитати дјела ваша и помисли ваше истражити; јер премда сте слуге Његовог Царства не судисте право, нити чувасте Закон нити сагласно вољи Божјој ходисте. Страшно и брзо ће вам се јавити јер изненадно бива суд над великашима. Онај пак који је најмањи заслужује помиловање, док ће моћници бити испитани строго“ (*Прем 6, 1–6*).²³ Дакле, разумно је прихватити вољу Божију и покорити се ауторитету његовог изабраника, јер сваки отпор је узалудан. „Ако сте у незнању претходно и сплеткарили, сада се уразумите и покајте се“ (Ориген, у: Томасовић 2006, 61).

11. стих: *Служийте Госѿоду са сѿрахом, и радујите се Њему с ѿрејейѿом*. Служити Господу најпре подразумева верност Синајском Завету. Однос између слуге и господара треба да буде заснован на љубави и поштовању. Не треба, како песник жели да истакне, имати робовски однос према служењу, тј. служити Богу из бојазни за сопствену егзистенцију. Исто тако, не треба имати ни најамнички однос који подразумева некакву добит, било материјалну или духовну. Служити Богу као што Син служи Оцу, једино је исправно и једино што Бог очекује од људи. Зато песник у другом свом псалму позива: „Служите Господу у весељу, уђите пред Њега у радости“ (*Пс 99, 2*), али и опомиње: „Нека се узвеселе и обрадују народи [...] и нека се боје Њега сви крајеви земаљски“ (*Пс 66, 5–8*).

Дакле, осећање страха и радости испреплетани су у овом стиху. Међутим, страх у овом псалму је синовски страх утемељен на љубави а не на неком световном страху (Томасовић 2006, 64). Јер како каже Ава Антоније: „Ја се више не плашим Бога, већ Га љубим“ (Ава Антоније, у: *Сѿарачник 1995, 40*).²⁴ Апостол Павле у *Посланици Филипљанима* истиче: „...градите спасење своје са страхом и трепетом“ (*Фил 2, 12*). Према томе, пророк позива све земаљске властодршце да се потчине Богу и Његовом Помазанику, да просвете своје очи и испуне срце радошћу и страхом Божијим: „Закони су Господњи прави, орадошћују срце; заповест Господња је светла, просветљује очи. Страх Господњи је чист, остаје у век века“ (*Пс 18, 9–10*).

12. стих: *Примийте васѿијѿно карање, да се не разѿневи Госѿод, и ѿѿинейте са ѿуѿѿа ѿраведноѿ. Када се разѿори удбрзо ѿнев Њеѿов, блажени сви који се уздају у Њеѿа*. У завршном стиху псалмопојац још једном указује побуњеним народима да прихвате Помазаника Божијег – Месију, који ће владати над њима. У супротном „замрачиће се земља и народ ће бити као храна огњу“, како каже пророк Исаија (*Ис 9, 19*). Све оне који прихвате вољу Божију пе-

²³ *Премудрости Соломонове*, превод са грчког митрополит Амфилохије Радовић, прегледано 23. 07. 2011. на: http://avva.faithweb.com/premudrosti_solomonove.html

²⁴ „У љубави нема страха, него савршена љубав изгони страх напоље; јер је у страху мучење, а ко се боји, није се усавршио у љубави. Ми љубимо њега, јер Он први заволе нас“ (*1. Јн 4, 18–19*).

сник назива блаженим, јер ће им Бог бити моћни покровитељ и заштитник: „...и под крилима Његовим надаћеш се; као оружјем окружиће те истина Његова“ (Пс 90, 4), они „до века ће се радовати, и уселићеш се у њих. И хвалиће се Тобом [сви] који љубе Име Твоје“ (Пс 5, 12), њихово блаженство биће вечно.

Крајњак осврћи на 2. псалма: Изузев пророчке визије, песник је, највероватније, инспирацију за писање овог псалма нашао и у отвореном непријатељству суседних народа према изабраном Божијем народу: „Јер ево, непријатељи Твоји повикаше, и они који Те мрзе подигоше главу; на народ Твој смислише замисао подлу, и договорише против светих Твојих. Рекоше: Ходите и уништимо их између народа, и неће се више спомињати име Израиља. Јер се договорише у слози заједно, против Тебе заверу склопише“ (Пс 82, 3–6). У трећем стиху сазнајемо који је био узрок уроте побуњених народа и царева против Бога и Његовог Помазаника.

Централно место у другом псалму заузимају пророчки стихови, од 6. до 9. У шестом стиху песник нас полако уводи у прорштво о Месији које ће разрадити у наредна три стиха. Изрази *Помазаник* (стих 2.) и *Син* (стих 7.), имају исто значење у овом псалму. Својства која псалмопојац приписују Сину неизоставно указују на Божанску силу и моћ, те се из тог разлога не могу довести у везу са било којим овоземаљским израиљским царем. Месија је Син Божији (стих 7.), којем Бог даје у наслеђе цео свет (стих 8.),²⁵ који ће своје непријатеље разбити као грнчарски сасуд (уп. *Јер* 13, 14; 19, 11) и који ће напасати народ свој гвозденом палицом (стих 9.).

У завршним стиховима, од 10. до 12., песник покушава да уразуми побуњене народе и царева, и да их опомене да је Господ Бог једини владар васионе и властодржац целог света (в. *Пс* 148). Овај позив има доста заједничког са оним записаним у *Пејтој књизи Мојсијевој*: „Господа Бога својега дој се, и њему служи, и његовим се именом куни“ (*Пнз* 6, 13). Дакле, сви треба са радошћу да служе Господу (стих 11.), јер који то не буду чинили пропашће, како и сведочи Исаија у свом прораштву: „Јер народ и царство, које ти не би служило, погинуће, тако ће се народи сасвијем затрти“ (*Ис* 60, 12; уп. *Нм* 1, 6). Онима који се буду уздали у Господа Бога, Он ће бити сигурна заштита и „окриље у дан невоље“ (Deissler 2009, 28).

²⁵ Упоредити са 8. стихом другог псалма следеће библијске одељке који се односе на месијанско царство и владавину Месије: *Посћ* 48, 4; *Пнз* 20, 16; *Ис* 11, 4; *Мих* 5, 3; *Зах* 9, 10.

Литература

1. Примарна литература

а) Текстови Библије

- Biblia Hebraica Stuttgartensia* (BHS), Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1994.
Biblia Sacra, Vulgatae editionis, Turin, 1959.
Библија, Стари Завјет превео Ђура Даничић, Нови Завјет превео Вук Стеф. Кара-
 чић, Издање Британско и инострано Библијско друштво, Београд, 1991.
Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.
Псалтир, Превео Епископ умировљени захумско – херцеговачки Атанасије, Ма-
 настир Хиландар, Манастир Грачаница, Манастир Цетињски, Манастир Тврдош,
 Братство Св. Симеона Мироточивог, Врњачка Бања, 2000.
Septuaginta (hg. A.Rahlf's), Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.
Светио њисмо, Нови завјет, Свети Архијерејски Синод СПЦ, Сарајево, 1990.

б) Остала примарна литература

- Блајослови, душо моја, Госјода*: Свети Оци тумаче Псалтир, Православна мисио-
 нарска школа при храму светог Александра Невског, Београд, 2008.
 Deissler, Alfons, *Psalmi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009.
 Томасовић, Ђ. Мирко, *Тумачење грујоі њсалма*, Београд, 2006.
 Tomić, Celestin, *Psalmi*, Provincijalat hrvatskih franjevaca konventualaca, Zagreb, 1986.
 Constable, L. Thomas, *Notes on Psalms*, Published by Sonic Light, 2010.

2. Секундарна литература

- Дрејн, Џон, *Увођење у Сјари завей*, Слио, Београд, 2003.
 Келер, Вернер, *Библија је у праву*, Каленић, Крагујевац, 1987.
 Милин, Драган, *Старозаветна историја*, Матица српска, Нови Сад, 1994.
 Младеновић, Горан, *Месијанска идеја у Књизи пророка Исаије*, Београд, 2006.
 Поповић, Јустин, *Дојмайиика Православне Цркве*, II, Задужбина „Свети Јован Зла-
 тоусти“ Аве Јустина Ћелијског и манастир Ћелије код Ваљева, Београд, 2004.
 Радовановић, (Тихон) Тихомир, *Еволуција Месијанске Идеје у Сјаром завейу с об-
 зиром на модерну кријику*, Београд, 1925.
Сјарачник, Превео са старогрчког С. Јакшић, Пирг, Београд, 1995.
 Schniedewind, M. William, *Society and the Promise to David, The Reception History of 2
 Samuel 7:1-17*, Published by Oxford University Press, Inc. Madison Avenue, New York
 10016, New York, 1999.
 Harrington, J. Wilfrid, *Uvod u Stari zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1987.
 Rebić, Adalbert, *Biblijske starine*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1992.

Messianic and eschatological character 2 David's Psalm

Summary: It took a number of years to first Israel, and later Christian interpreters explain the messianic vision of some of David's Psalms. Overall his poetry is interwoven in some of the Psalms more in varying degrees, certain prophetic inspiration which, in essence, has a messianic character. Illuminated New Testament, David's poetry gets a whole new meaning, while at the same time its Old Testament roots are fully preserved and intact. Although imperfect, the Old Testament lyrics has made significant contribution to the better understanding of the salvation of God.

This paper consists of two parts. In the first, in a concise form, the author deals with general remarks concerning the Messianic psalms, while the second part, and the main portion of this short scientific studies, interprets 2 David's psalm as one of the most important psalm with eschatological and messianic themes. Coming of the Messiah and the establishment of His coming Kingdom of the main poetic themes in this psalm. David's prophetic verses only and can be understood if one accepts their messianic and eschatological character.

Keywords: David, psalm, the Messiah, the people of God, Christ